

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу **Лю Цзянь**
«Жанровий інваріант бродвейського мюзиклу
на рубежі XX–XXI століть»

представленої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
025 – Музичне мистецтво, галузь знань 02 – Культура і мистецтво

Дисертація Лю Цзянь постає як цілком оригінальне музикознавче бачення сучасного стану вивчення проблематики бродвейського мюзиклу. Актуальність теми не викликає сумніву, оскільки мюзикл – один із найдинамічніших жанрів музично-театрального мистецтва, в котрому активно поєднуються академічне та неакадемічне образне осмислення дійсності. Між тим, мюзикл залишається на сьогодні одним із самих невивчених музично-драматичних жанрів. На жаль, не спостерігається яскравої наукової полеміки навколо теми мюзиклу, бодай з другої половини XX століття і до теперішнього часу у світовій музичній культурі цей жанр переживає період розквіту. А в американському та західноєвропейському музикознавстві мюзикл вже давно розглядається як один із провідних жанрів комерційної театральної естради, що має власну історію та традиції.

Умовною цитаделлю успішних мюзиклів вважається Бродвей. Театри на цій вулиці Нью-Йорка можуть похвалитися заздрісним репертуаром, а також титулом прем'єрного майданчика для вистав, котрі згодом стали найкасовішими і завоювали феноменальну славу. Найбільш затребувані та обласкані відгуками публіки мюзикли здебільше ґрунтуються на безсмертних літературних творах визнаних геніїв. Є й винятки, адже саме вони привносять у мистецтво нотки непередбачуваності, що надихає, і передчуття з невизначеним настроєм. Беручи за основу для мюзиклу фільм (приклад — «Звуки музики»), оригінальну достовірну історію з життя («Чикаго»), дитячі вірші («Кішки») або історію американської співачки епохи Веймарської республіки («Кабаре»), постановники ризикують, але тим солодше звучать овації захоплених глядачів.

Вивчення бродвейського мюзиклу на межі XX–XXI століть має особливе значення, бо відбувається зростання його популярності – йому вдалося знайти своїх шанувальників. Здається, що до таких шанувальників відноситься і Лю Цзянь. Його вибір теми дисертації ілюструє, що проблематика жанру мюзиклу приваблює молодого вченого, не залишає байдужим, що і віддзеркалюється у дисертаційному тексті. Дослідник віддає перевагу таким мюзикам, як «*Rent*» Дж. Ларсона, «Аїда» Е. Джона та Т. Райса, де існує можливість звернення до опер («Богема» Дж. Пуччині та «Аїда» Дж. Верді) в якості першоджерел, на котрих базується сюжет і композиція мюзиклу. Лю Цзянь не оминає і мюзиклу, події котрого відбуваються паралельно із сюжетами художнього фільму 1939 року «Чарівник країни Оз» та роману «Дивовижний чарівник із країни Оз» Лаймена Баума. Це «*Wicked*» С. Шварца та В. Хольцмана. У коло інтересів дослідника входить і мюзикл Т. Кітта та Б. Йоркі «*Next to Normal*» за сюжетом сучасного кінематографа: «Красуня» Брайана Адамса та «“Диявол” носить Prada» Елтона Джона. Упродовж роботи над розкриттям дисертаційної теми використовувались партитури та клавіри мюзиклів «Вестсайдська історія» Л. Бернстайна, «Привид опери» Е. Л. Веббера.

Поставивши за мету «виявити специфіку втілення жанрового інваріанта бродвейського мюзиклу в творах кінця XX – початку XXI століття», дослідник охоплює питання жанрового інваріанта. Слід зазначити, що розглядання жанрово-стильових особливостей американського мюзиклу в інваріантному ракурсі відноситься до безумовних переваг дисертаційної роботи. Важливо звернути увагу на те, що у зарубіжній науці категорія жанрового інваріанта не розроблялась взагалі. Між тим, подібний підхід дозволив Лю Цзяню отримати результати, котрі визначають наукову новизну для вітчизняного музикознавства, а саме – сформувати параметри жанрового інваріанта бродвейського мюзиклу, що, в свою чергу, надає змогу виявити специфіку втілення жанрового інваріанта в мюзиках «*Rent*» Дж. Ларсона, «Аїда» Е. Джона, «*Wicked*» С. Шварца та «*Next to Normal*» Т. Кітта. Отже,

такий крок наближує українське музикознавство, як і вітчизняне мистецтво мюзиклу, до наукового і сценічного осмислення музично-драматичних шедеврів світового мистецтва.

Роботу характеризує єдність і історико-теоретичної, і практичної цінності, адже дослідження вирізняють доволі значущі теоретико-аналітичні положення.

Цікавим є і підхід до теми, її бачення, котре пропонує дисертант. Скрупульозний аналіз та розмаїття наукових фактів додає дослідженню вагомість та переконливість.

У першому розділі обґрунтовується необхідність вирішення питання жанрового інваріанта бродвейського мюзикла на основі наданого переліку наукових праць щодо цієї тематики. В укрупненому вигляді подаються актуальні, аналітично апробовані підходи до розуміння жанрового інваріанту, котрий визначається низкою структурних, семантичних та лексичних елементів. Цей розділ сприймається як пролегомени до наступних теоретичних узагальнень, що налаштовують на усвідомлення центрального аналітичного матеріалу – бродвейські мюзикли.

Представлений у другому розділі дисертації матеріал присвячений визначенню оригінальності сюжету в контексті жанру мюзиклу. Лю Цзянь виявляє мотивацію вільної інтерпретації сюжетного оперного оригіналу у мюзиклах «*Rent*» Дж. Ларсона та «*Аїда*» Е. Джона, що дозволяє дисертантові зробити висновок: «в незалежності від обраного першоджерела, шляхи реалізації композиції можуть бути індивідуальними при опорі на один і той самий жанровий інваріант» (стор. 135).

У третьому розділі представлений аналіз двох мюзиклів: «*Wicked*» С. Шварца та В. Хольцман і «*Next to Normal*» Т. Кітта та Б. Йоркі. Перший мюзикл заснований на сюжеті роману Г. Магвайра «Зла: Життя і часи Західної відьми», в основі другого – оригінальне лібрето Брайна Йоркі, що виросло з 10-хвилинного скетчу 1998 року під назвою «Почуваюся зарядженою». Дисертант упродовж всього третього розділу, що містить

безліч найцікавіших спостережень і категоріально вагомих висновків, приходить до висновку, що «при всіх відмінностях і індивідуальних рисах, обидва твори ілюструють стійку опору на жанровий інваріант мюзиклу, який склався ще в “золоту еру”, що підтверджує його незмінну актуальність для мюзиклів ХХІ століття» (стор. 201).

Дослідницькому успіху роботи Лю Цзянь чимало сприяє вільне володіння автора англійською мовою – мовою творчого мислення композиторів і сценічного спілкування героїв аналізованих мюзиклів, що надає пропонованому у роботі аналізу додаткової вагомості і органічності. Переконаливою представлена і ґрунтовна методологічна база аналізованого дослідження. Про це засвідчує долучення до роботи масштабного «корпусу» англійсько-мовних праць: з 285 уведених до Списку використаної літератури видань, 165 складені англійською мовою.

Приємне здивування складається і від того, що Лю Цзянь не налаштований займатися локальною проблематикою безпосередньо китайського мюзиклу (навіть при всій його синтетичності західних композиційних рис). Навпаки, він уважно вглядається у палітру стилістичних тенденцій та принципів, досліджуючи сучасний американський мюзикл, та знаходить вірний фокус, зосереджуючись на жанровому інваріанті.

Отже, я наближаюся до критичної частини відгуку, котра зобов'язує рецензента знаходити причини для зауважень та матеріал для запитань. Відверто зізнаюся, що ця частина також буде певною мірою формально виконаною, оскільки дослідження Лю Цзянь значно більше хочеться хвалити, знаходячи у ньому різноманітні музикознавчі науково-теоретичні здобутки та методичні перемоги, ніж критикувати.

У мене немає зауважень до тексту дисертації, але є одне запитання: *Обрання вже відомих оперних сюжетів для мюзиклів «Rent» та «Аїда» пояснюється тільки «гарантією комерційного успіху подібних творів», як зазначено у дисертації? Проте чи існують якісь інші мотиви для такого рішення?*

Підсумовуючи, зазначу, що дисертація має безперечне науково-теоретичне та практичне значення. Ознайомлення з текстом дисертації, публікаціями автора дає підставу для загального висновку про те, що робота Лю Цзянь «Жанровий інваріант бродвейського мюзиклу на рубежі XX–XXI століть» за всіма показниками, що висуваються до робіт такого рівня, відповідає вимогам АК МОН України, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри сольного співу
ХНУМ імені І. П. Котляревського
Засл. артистка України

Жаркіх Т. В.

